

– Bármikor megpróbálhatjuk megint – mondtam én. Hajnali háromkor felhívtam a rendőrséget. Nem sok hozzátennivalóm van. Talán csak az, hogy Gontrán nem fogadta el többé a Max Langét, hogy a *match* döntetlenre végződött, és hogy a mérnök megtartotta a bajnoki címet, mert én voltam a kihívó. Mindenesetre ma már nem sakkozom. Néha esténként, szórakozásképpen, elemezgetem egy kicsit a királynő g6-ra történő visszavonását, ami szerintem sötét legjobb lépése.

Gustavo Aguila

SAKK A KÉPERNYŐN

Szónyi Ferenc fordítása

„Nem találok, hogy Gontrán éppen az a fajta játékos, aki képes ötven perccel vagy akár egy órát is gondolkodni a megnyitás valamelyik lépése előtt?”

(Az „Ember” töprengései)

A Film- és Audiovizuális Művészetek Nemzeti Intézete (INCAA) a 2003-as idényre PRÓBA címmel televíziós ciklust szervezett, amelyben neves filmrendezők mutatják be egy-egy alkotásukat, bepillantást engedve a művek kulisszatitkaiba (backstage) is.

Juan José Jusid (akinek a neve olyan jelentős filmek által vált ismertté, mint A ZSIDÓ GAUCHÓK, GYLKOSSÁG A SZENÁTUSBAN vagy a HOL VAGY, ÉLETEM SZERELME, NEM TALÁLLOK) a nagy argentin író, Abelardo Castillo A KIRÁLYNŐ A MAX LANGÉBAN című elbeszélésének az adaptációjával vett részt a ciklusban.

A forgatókönyv, mely a tévéjáték bemutatása után nem sokkal fontos nemzetközi díjat nyert, Luis Gutman munkája.

A forgatás során Jusid felkért bennünket, hogy a novellában érintett sakk-kérdések szakmai megvilágításával mi is vegyünk részt a felvételeket előkészítő munkában. A tévéjátékot, amelynek Jusid végül a KIRÁLYNŐ FŐSZEREPBEN címet adta, július 31-én tűzte műsorára a 7-es csatorna.

Első lépésként elbeszélgettünk a rendezővel és az asszisztenseivel, tisztázandó, hogy pontosan mit is várnak az együttműködésünktől. Természetesen a forgatókönyvet is figyelmesen átolvastuk, különös tekintettel arra, hogyan lehetne a forgatókönyvben ábrázolt sakk-kérdéseket a tévé képernyőjén megjeleníteni.

Másik fontos feladatunk volt, hogy a sakkzók szerepét alakító művészeket szakmai szempontból felkészítsük, és lehetőségeink szerint beavassuk őket a sakkjáték misztériumába, hogy minél valószínűbb játékot tudjanak nyújtani.

Lenyűgöző volt látni, milyen végtelen hivatásbeli tudással jelenítette meg Jusid a legapróbb részleteket is, szükség esetén többször megismételtetve a kisebb jeleneteket is, hogy technikailag a lehető legtokéletesebb eredményt érje el.

Az alábbiakban bemutatjuk az olvasónak a szereplők által lejátszott partikat. Az első, amely az előtanulmány volt, meglehetősen látványos játszma: a sötét bástya előre-

lépése a harmadik sorba valóban meglepő és mellbevágó, jóllehet a világos bábokat mozgató játékosnak sikerült elhárítania a veszélyt. A forgatókönyvben ugyan nem szerepeltek konkrét részletek a játszóra vonatkozóan, de Gontrán stílusának a leírása alapján tudjuk, hogy ez a „vezérgyalog”-játék volt.

A Tanár királygyalog-játékának a lépéseit viszont könnyű volt reprodukálnunk. Nem árt kiemelnünk, hogy Abelardo Castillo kiváló amatőr sakkozó, és művében sok említés történik a tudományos játékról is.

A backstage-ben Castillo elmondja, hogy a játszmát maga találta ki, és Daniel Cámpora sakknagymesterrel együtt elemezték ki, de amikor belelapozott a volt világbajnok Emmanuel Lasker könyvébe, látta, hogy már ő is tett róla említést a század elején. Mi, egy adatbázisnak köszönhetően, megállapítottuk, hogy ezt a játékot már Steinitz, az első világbajnok is alkalmazta, a XIX. században.

Gontrán mérnök – Az Ember (A52) Gambito Budapest

1. d4 Hf6 2. c4 e5 3.dxe5 Hg4 4. Hf3 Fc5 5. e3 Hc6 6. Hc3 Hcxe5 7. Hxe5 Hxe5 8. Fe2 0-0 9. 0-0 Be8 10. b3 a5 11. Fb2 Ba6 12. He4 Fa7 13. Vd5 Bae6

Ezt a játszmát, amely Polovodin és Pancsenko között zajlott le 1988-ban, a jugoszláv tájékoztatóból vettük.

Jóllehet a képernyőn nem jelent meg, az olvasót megajándékozunk a folytatással, amely a másodikként megnevezett játékos elképzeléseinek megfelelően végződött: **14. Vxa5 Fb6 15. Vb4! Vh4 16. c5 Bh6 17. Hf6+! Vxf6 18. cxb6 Vxb6 19. Vxb6 Bxb6 20. Bac1**, világos látható előnyével.

A kulcsjátzsma:

Az Ember–Gontrán mérnök (C55) Max Lange-támadás

1. e4 e5 2. Hf3 Hc6 3. Fc4 Hf6

A kéthuszáros védelem alaplépései.

4. d4 exd4 5. 0-0 Fc5

Ez a kulcspillanat, innen kezdve a Max Langéban vagyunk.

6. e5 d5 7. exf6 dxc4 8. Be1+ Fe6 9. Hg5 Vd5 10. Hc3 Vf5 11. g4

Az előkészítés után ezzel a váratlan húzással kívánta az Ember meglepni a riválisát, hogy annak hosszú gondolkozása közben megvalósíthassa másik tervét. Újra felhívjuk a figyelmet az elbeszélés metaforájára, arra, hogy a folytatásban menekülésre készített sötét vezér (a Királynő) hibát hibára halmoz a táblán.

Visszatérve a játékhoz, a Tanár örömmel látja, hogy a Mérnök beleesett a csapdába:

11. ...Vxf6 Az egyetlen jó lépés Vg6, érdekes védekezési lehetőségekkel. **12. Hd5 Vd8**
13. Bxe6+ fxe6 **14. Hxe6**, és sötét ellenállása megtört.

Végezetül mint történelmi érdekességet elmondjuk, hogy Max Lange (1832–1899) nemcsak a megnyitáselméletben alkotott kiemelkedőt, hanem kiváló feladványszerző is volt, s mint feladványszerző ő találta ki a segítő mattot.

Szentmártoni János

DOMINIKAI BÚCSÚ

María Teresa Reyesnek és Ferdinandy Györgynek

*„...hidd el, lesz helikopterem,
s egy nap, mikor legszebb a délután,
lányunkat magammal viszem,
és megmutogatom neki a várost, a földeket
– hogy így éljen ő is ha felnő:
magasan, emberek fölött.”*

(Lesz majd egy helikopterem)

Itt meglelted helikoptered. Nem fogsz úgy hazamenni,
mint ahogyan idejöttél – mondta Carlos Roberto,
karibi kiadónk, s kibámult az ablakon az Atlanti-óceánra,
míg búcsú-reggelinket ültük a dominikai szálloda
éttermében, Gyurival, Pedróval s egy láthatatlan
kamarazenekarral, amely mindenhová elkísér
(ekkor épp gordonka szólt, s időnként fölsírt
egy-egy hegedű). Mit mondjak, igaza lett. Mintha
csak a jövőbe látott volna. De minimum belém.
Mindenesetre, minél több idő passzírozza be magát
közénk, trópusi élményeim annál elevebbek,
mint a gyerekek, akik az este közeledtével
kezdenek bele csak igazán a hancúrozásba.
Az emberélet útjának felén, középkorom küszöbén billegve,
megálltam a parton, hagytam tengert-még-nem-látott
szemem ünnepegni, s tudtam, akkor is ott áll majd
belőlem valaki (most már mindig), ha értem el is jön
az éjszaka, hogy ócska ladikjába beültessen, s elringjon
velem, titkos rakománnyal, valami halhatatlanságba.
Nem akartam soha többet, mint amennyit a sors adott
s a küzdelem kicsikart. Ma sem gondolom ezt másképp.
Mintha szomjaznék mégis. Mintha az öröm hegyén

nem lakna senki. Mintha nem találnám azt az idegent, aki vásárok, sétálóutcák forgatagában meglép előlem folyton, hideg-csípte kezében szorongatva a nyugalom szérumát. Kit akarnék hát most itt föl- vagy még inkább megidézni, hogy a parton álldogáló mellé lökjem, átbeszélni végre közös dolgainkat, ami nem is kevés? Visszaevezek inkább a búcsúreggeli gordonkahangjába a hegedűszólók bójái közt, befejezni, amit el se kezdtem. Hiszen már megtaláltam. Legalábbis Carlos ezt ígérte. Mindenesetre, hazahoztam. S tudni fogom, ha a pálmák szívem körül majd elhajolnak, csak Ulysses helikoptere érkezik, integet róla minden emlék, s én csodálkozom, hogyan férnek benne el, és korholom őket, hol késtek eddig, és boldog leszek, és sírni fogok. Addig is megpróbálok mindennap hajnalban kelni, mint a karibi halászkok.

A HALÁL KUTYÁJA

Először azt hittem, rosszul látok.
 A halál kutyája jött felénk Santo Domingo óvárosának egyik mellékutcáján. Mit jött – élő tetemként ügetett el mellettünk, s mikor utánanéztünk, ürített épp. Hogy mit, elképzelni se tudtam. Hiszen csupa csont és bőr, kehes dög volt, sétabotfejű keselyűk se fanyalodtak volna rá. Széthulló kutya-testbe csomagolt nyomor és emberi szenvedés. Gazdáját csak később vettem észre. Elmosódott alakja valahol az utcasarkon lebegett. Mint a gyerekek karórájuk számlapját, vagy zsebtükrüket izgatott-félszeg szerelmesek, akárhogy forgolódom, kaszája élet azóta is folyton a szemembe villogtatja. S mintha újra és újra visszacsévelt filmszalagról: jön, elüget, ürít csupa csont és bőr kutyája. De idővel majd hízni kezd, morogni, ugatni fog, tajtékHzó, szörnyű nagy fenevaddá válik, míg fogaim kipotyognak, rám szárad a bőröm, s a huzatban csontjaim zörögnek, egyre hangosabban, mint a távozáskor nyitva hagyott ajtó fölött – akárha az idő kapujában – a szélcsengőnek kiakasztott csigák és kagylók.